

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma

Inkeri Wihersaari

SANEERAUSOHJELMA JA SEN VAHVISTAMINEN YRITYSSA-
NEERAUKSESSA

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2018

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2018
Liiketalouden koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijä
Inkeri Wihersaari

Nimeke
Saneerausohjelma ja sen vahvistaminen yrityssaneerauksessa

Tiivistelmä

Tässä opinnäytetyössä perehdytään yleisesti yrityssaneeraukseen ja tarkemmin saneerausohjelmaan ja sen vahvistamiseen. Työssä käydään läpi, mitä vaatimuksia ja edellytyksiä yrityksen saneerauksesta annettu laki (47/1993) asettaa ohjelman sisällölle ja sen vahvistamiselle.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä on lainoppi, jonka avulla pyritään systematisoimaan voimassa olevaa oikeutta. Oikeuslähteinä käytetään lakia, asetuksia, lain esitöitä, oikeuskäytäntöä sekä oikeuskirjallisuutta.

Yrityssaneerausta koskeva lainsäädäntö asettaa niin menettelylliset kuin sisällöllisetkin raamit saneerausmenettelylle. Saneerausohjelmassa tulee esittää tarvittavat selvitykset velallisen taloudellisesta tilanteesta ja toimenpiteet, joilla yritys saataisiin tervehdytettyä. Parhaassa tapauksessa yrityssaneeraus onnistuu näillä tervehdyttämistoimilla, ja lopputuloksena on elinkelpoinen yritys.

Kieli
suomi

Sivuja 41

Asiasanat
insolvenssioikeus, yrityssaneeraus, saneerausohjelma, saneerausohjelman vahvistaminen

THESIS
April 2018
All Degree Programmes

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU, FINLAND
+ 358 13 260 600

Author
Inkeri Wihersaari

Title
Restructuring Programme and Approval of it in Restructuring of Enterprises

Abstract

This thesis concerns in restructuring of enterprises generally, and more concentrating in the restructuring programme and approving it. The work goes through requirements and conditions of the restructuring programme, that are set down by the Restructuring of Enterprises Act (47/1993).

The law is used as a research method in this thesis, and the existing law is being systematized by the help of it. The law, regulations, legislative history, legal praxis and legal literature are used as source of law.

The Restructuring of Enterprises Act sets both procedural and content frames to the restructuring proceedings. The restructuring programme shall contain a necessary account on the financial status of the debtor, and arrangements, that are designed to invigorate the debtor's activities. At best, the corporate restructuring is succeeded by these arrangements, and the outcome is a viable enterprise.

Language
Finnish

Pages 41

Keywords
insolvency law, enterprise restructuring, restructuring programme, approval of restructuring programme

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Yrityssaneeraus.....	7
2.1	Saneerauksen vireillepano, edellytykset ja esteet	7
2.2	Saneerausmenettelyn kulku	11
2.2.1	Maksu-, perintä- ja ulosmittauskielto	14
2.2.2	Saneerausmenettelyn suhde konkurssiin	16
3	Saneerausohjelma	17
3.1	Saneerausohjelmaehdotuksen laatiminen	18
3.2	Selvitysosa	19
3.3	Toimenpideoasa	21
3.3.1	Velkajärjestelyn keinot	24
3.3.2	Hakemuksen vireilletulon jälkeen syntyneiden velkojen ja vakuusvelkojen, sekä tuntemattomien ja epäselvien velkojen asema	26
3.3.3	Velkojen välinen asema	29
4	Vaihtoehtoiset vahvistamisedellytykset.....	30
4.1	Äänestysmenettely	30
4.2	Saneerausohjelman vahvistaminen.....	31
4.2.1	Kaikkien velkojen suostumus	32
4.2.2	Ryhmäenemmistöjen suostumus.....	33
4.2.3	Yleisiä perusteita vahvistamatta jättämiselle	35
5	Pohdinta	36
	Lähteet.....	40

1 Johdanto

Insolvenssioikeus eli maksukyvyttömyysoikeus pitää sisällään konkurssiin, yritys-saneeraukseen, yksityishenkilön velkajärjestelyyn ja ulosottoon liittyvät lait, joita ovat konkurssilaki (120/2004), laki yrityksen saneerauksesta (47/1993, myöhemmin saneerauslaki), laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/1993) ja ulosotto-kaari (705/2007). Insolvenssioikeuden yleisenä tavoitteena on velallisen maksukyvyyn palauttaminen. (Koulu, Havansi, Korkea-aho, Lindfors & Niemi 2009, 47, 73.)

Yrityssaneerauksella tarkoitetaan yrityksen saneerauksesta asetetun lain (47/1993) mukaan menettelyä, jonka tarkoituksena on tervehdyttää tai turvata taloudellisesti vaikeassa asemassa olevan velallisen jatkamiskelpoista yritystoimintaa. Tuomioistuin vahvistaa menettelyssä velallisen toimintaa, varallisuutta ja velkoja koskevia asioita määräävän saneerausohjelman. (1.1 §.) Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laeiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain ja takaisin-saannista konkurssipesään annetun lain 23 §:n muuttamisesta yrityssaneerauksen ja siitä säättävän lainsäädännön tarkoituksiksi määritellään elinkelpoisten yritysten tarpeettomien konkurssien estäminen. Yritystoimintaa, jonka jatkumista ei voida korjata saneerausohjelmalla muuten kuin lyhytaikaisesti, ei kuitenkaan pidä pyrkiä ylläpitämään, ja se voidaan näin ollen asettaa konkurssiin. (HE 152/2006 vp, 4.)

Saneerauslain soveltamisalaan kuuluvat yksityiset elinkeinonharjoittajat, joita voivat olla myös ammatin, maatilatalouden tai kalastuksen harjoittajat, avoimet yhtiöt, kommandiittiyhtiöt, osakeyhtiöt, osuuskunnat, asunto-osakeyhtiöt tai taloudellista toimintaa harjoittavat yhdistykset tai säätiöt (2.1 §). Lähtökohtaisesti kaikenlaisella yritystoiminnalla on mahdollisuus saneerausmenettelyyn (HE 152/2006 vp, 14). Soveltamisalaan eivät kuitenkaan kuulu luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (619/2014) tarkoitettut luottolaitokset, vakuutus- tai eläkelaitokset, selvitystilassa oleva yhtiö, osuuskunta tai säätiö, eikä luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisusta annetun lain (1194/2014) mukaisesti kriisi-

hallintoon asetettu laitos (2.2 §). Tällaiset yhtiöt kuuluvat erityislainsäädännön piiriin ja ne on rajattu saneerauslain soveltamisalan ulkopuolelle (HE 152/2006 vp, 14).

Yrityssaneerauksista pidettävästä rekisteristä säädetään lailla yrityksen saneerauksesta annetun lain muuttamisesta (365/2017). Sen mukaan yrityssaneerausasian käsittelyä koskevat tiedot yrityssaneerausasioista pidettävästä rekisteristä tulee saada yleisen tietoverkon kautta maksutta (79 a §). Konkurssi- ja yrityssaneerausasioista yhteisten rekisterin pitämisestä säädetään konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetussa laissa (137/2004), jonka mukaan oikeusrekisterikeskus pitää yllä tätä rekisteriä. Sen tarkoituksena on varmistaa, että tuomioistu- ja viranomaistoimintaa, velkojen edunvalvontaa ja sivullisten etujen ja oikeuksien turvaamista varten on saatavilla ajantasainen tieto konkurssi- ja yrityssaneerausasioista. (1 §.) Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämän rekisterin mukaan yrityssaneerauksia kirjattiin vuonna 2017 1932 kappaletta, kun taas vuonna 2016 rekisteröintejä oli 1984 kappaletta. Konkursiasioita kirjattiin rekisteriin vuonna 2017 9168 ja vuonna 2016 9732. (Oikeusrekisterikeskus 2018.) Yrityssaneerausten määrä laski siis 52 kappaleella, ja konkurssien määrä 564 kappaleella edellisvuoteen verrattuna.

Yle uutisoi 1.2.2018, kuinka yli 80 työntekijää työllistävä pohjoiskarjalainen yritys Joptek Oy Composites on epäonnistuneen yrityssaneerauksen seurauksena haanut konkurssiin vuoden 2018 alkupuolella (Väinämö, 2018). Maakunnan vientiteollisuuden lippulaivan ajautuminen konkurssiin herättää kysymyksiä siitä, olisiko saneerauksessa voitu tehdä jotakin toisin, jotta työpaikkoja olisi saatu säästettyä ja olisiko toisenlaisilla tervehdyttämistoimenpiteillä voitu saavuttaa erilainen lopputulos. Toisaalta kun Yle uutisoi aiemmin 21.6.2016 kyseisen yrityksen yrityssaneerauksen aloittamisesta, käytettiin yrityssaneerauksesta termiä velkasaneeraus (Ahjopalo, 2016). Tästä voitaisiin päätellä, että saneeraustoimenpiteinä on käytetty pääosin velkajärjestelyjä, eikä aktiivisia toiminnan uudelleenjärjestämistoimia olla juurikaan pyritty tekemään. Jos yrityksen saneerauksessa olisi keskitytty enemmän esimerkiksi toiminnan uudelleenorganisointiin tai erilaisiin henkilöstöä koskeviin ratkaisuihin, olisiko näin massiiviselta henkilöstövahingolta voitu välttyä?

Tässä opinnäytetyössä pyritään selvittämään, mikä yrityssaneeraus yleisesti ottaen on ja mitkä ovat sen tarkoitukset ja edellytykset. Ensimmäisessä pääluvussa käydään läpi yrityssaneerausta pääpiirteittäin edeten sen vireillepanosta oikeusvaikutuksiin. Pääpainona työssä kuitenkin on saneerausohjelma: mikä se on, mikä sen merkitys on yrityssaneerauksessa ja mitä se sisältää. Lisäksi työssä käydään läpi, millä edellytyksillä tuomioistuin voi vahvistaa saneerausohjelman. Tarkoituksena on lainopin ja sen tulkinnan kautta tuottaa lukijalle käsitys aihealueesta voimassa olevan oikeuden avulla.

Opinnäytetyön metodina on lainoppi. Se on oikeustieteen tutkimusala, joka tulkitsee ja systematisoi voimassa olevan oikeuden sääntöjä (Siltala 2001, 15). Lainoppi pyrkii systematisoinnin avulla luomaan ja kehittämään järjestelmää, jonka mukaan oikeutta tulisi tulkita. Systematisointi auttaa hahmottamaan oikeuslähteiden suhdetta toisiinsa ja kokonaiskuvaa oikeudellisista järjestelyistä. (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 20–21.) Oikeuslähteet voidaan jakaa yleisen määritelmän mukaan kolmeen osaan: vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittuihin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavia lähteitä ovat laki ja maan tapa ja heikosti velvoittavia lähteitä lain esityöt, eli lainsäätäjän tarkoitus, sekä tuomioistuinratkaisut. Sallituiksi oikeuslähteiksi luetaan taas muun muassa oikeustiede, yleiset oikeusperiaatteet ja moraalit. (Tolonen 2003, 22-27.)

2 Yrityssaneeraus

2.1 Saneerauksen vireillepano, edellytykset ja esteet

Yrityssaneeraus lähtee saneerauslain mukaan vireille, kun velallinen, velkoja tai velkojat taikka todennäköinen velkoja tekee hakemuksen saneerausmenettelystä tuomioistuimelle (5 §). Alkuperäisessä hallituksen esityksessä Eduskunnalle yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi velallisella ajatellaan olevan paras näkemys taloudellisesta tilanteestaan, jolloin oletettavasti hän on myös halu-

kas myötävaikuttamaan saneerauksen onnistumiseen. Mahdollisuuksia velallisen vilpilliseen menettelyyn hakemiseen on pyritty ehkäisemään sillä, että saneerausmenettelyn oikeusvaikutukset, kuten maksu- ja perintäkiellot alkavat vasta kun tuomioistuin on päättänyt saneerausohjelman vahvistamisesta. (HE 182/1992 vp, 20.)

Saneerausmenettelyn aloittamisen edellytyksiksi on saneerauslaissa asetettu velallisen ja vähintään kahden velkojan yhteinen hakemus, velallista uhkaava maksukyvyttömyys tai se, että velallinen on maksukyvytön. Lisäksi uhkaavan maksukyvyttömyyden perusteella velkojan tai todennäköisen velkojan tekemästä hakemuksesta saneerausmenettely voidaan aloittaa vain, jos se nähdään tarpeelliseksi hakijan huomattavan taloudellisen edun turvaamiseksi tai taloudellisen edun vaarantumisen torjumiseksi. (6 §.) Jos velallinen tekee hakemuksen yhdessä vähintään kahden velkojan kanssa, joiden saatavat muodostavat vähintään viidenneksen velallisen veloista, voidaan päätös menettelyn aloittamisesta tehdä ilman selvitystä velallisen taloudellisesta tilanteesta. Päätös voidaan tehdä myös, jos viidennes velkoja- ja saatavamäärä puoltaa velallisen hakemusta. Hakemuksen puoltamista ja yhteishakemusta voidaan pitää riittävänä takeena siitä, ettei saneerausmenettelyä pyritä väärinkäyttämään. (HE 152/2006 vp, 51.) Käytännössä yhteishakemus tarkoittaa sitä, ettei tuomioistuimen tarvitse aloittamis päätöstä tehdessään arvioida, onko velallinen maksukyvytön tai uhkaako häntä maksukyvyttömyys (Pinomaa 2009, 41).

Hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja siinä esitettävistä selvityksistä säädetään erikseen yrityksen saneerauksesta annetussa asetuksessa (55/1993). Sen mukaan velallisen hakemuksen tulee sisältää muun muassa kaupparekisteriote, jäljennös yhtiöjärjestyksestä, selvitys omistussuhteista, tilinpäätösasiakirjat, velkojaluetelo sekä muu tarpeellinen selvitys, mikä voisi vaikuttaa menettelyn aloittamispäätökseen (1 §). Hakemukseen tulee liittää asetuksessa mainitut selvitykset riippumatta siitä, mikä taho on saneerausmenettelyn hakijana (Pinomaa 2009, 41). Tarvittavat asiakirjat tosin riippuvat siitä, onko kyseessä velallisen, velkojan vai todennäköisen velkojan tekemä hakemus (Härmäläinen Malinen, Piriinen, Raitala, Sorri & Strang 2009, 60).

Saneerausmenettelyä ei saneerauslain mukaan voida aloittaa jos:

1. velallinen on maksukyvytön ja maksukyvyttömyyttä ei todennäköisesti voida poistaa tai torjua saneerausohjelman avulla kuin lyhytaikaisesti;
2. velallisen varat eivät todennäköisesti tule riittämään menettelykustannusten kattamiseen eikä kustannuksista ole sitoutunut vastaamaan kukaan muu;
3. velallinen ei todennäköisesti pysty maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyviä velkoja;
4. on oletettavaa, että hakemuksen tarkoituksena on perintätoimien estäminen tai muu velkojan tai velallisen oikeuden loukkaaminen;
5. saneerausohjelman aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ei ole oletettavasti edellytyksiä;
6. kirjanpito on huomattavan puutteellinen tai virheellinen, paitsi jos voidaan osoittaa, että kirjanpito saadaan asianmukaiseen ja luotettavaan tilaan vaikeuksista. (7.1 §.)

Kuten edellä on mainittu, saneerausmenettelyä ei voida aloittaa jos velallinen on maksukyvytön ja on oletettavaa, ettei saneerausohjelman avulla saada aikaan kestävää korjausta tilanteeseen. Velallinen voidaan tällaisessa tapauksessa asettaa konkurssiin, vaikka menettely olisikin jo aloitettu. Vaikka velallinen olisikin maksukykyinen, saneerausmenettelyä ei voida aloittaa jos on oletettavaa ettei hän pysty maksamaan menettelykustannuksia tai menettelyn alkamisen jälkeisiä kustannuksia. Tällaisia kustannuksia ovat esimerkiksi selvittäjälle suoritettava palkkio ja kustannusten korvaus. (HE 182/1992 vp, 23–24.) Edellä mainittujen esteperusteiden vaikutus käytännössä käy ilmi hovioikeuden päätöksestä.

Itä-Suomen hovioikeus 10.11.2017 S 1711064

Yhtiö oli hakeutunut saneerausmenettelyyn, ja vaatinut hovioikeutta vahvistamaan aloittamispäätöksen sekä ottamaan voimaan väliaikaiset perintä-, ulosmittaus- ja muut täytäntöönpanotoimenpiteet. Yhtiö ei ollut väliaikaisten kieltojen voimassaollessa pystynyt maksamaan saneeraushakemuksen vireilletulon jälkeen syntyneitä velkoja. Hovioikeus perusteli ratkai-

suaan sillä, ettei saneerausmenettelyllä voida poistaa yhtiön maksukyvyttömyyttä, eivätkä yhtiön varat riitä menettelynaikaisiin tai siitä aiheutuviin kustannuksiin. Hovioikeus katsoi, että saneerausmenettelylle oli saneerauslain 7.1 § 1–3 kohtien mukaiset esteet.

Lähtökohtaisesti saneerausmenettely voidaan aloittaa ilman velkojien erillistä kuulemistä mahdollisista esteistä, jos velallinen on tehnyt hakemuksen yhdessä velkojien kanssa. Velkojan oikeutena on kuitenkin lausuman antaminen saneerausmenettelyn esteistä. (Härmäläinen ym. 2009, 62.) Korkeimman oikeuden ratkaisussa velkoja on esteperusteella vastustanut saneerausmenettelyn aloittamista antamassaan lausumassa.

KKO 2003:110

Yhtiö jota uhkasi maksukyvyttömyys, mikä voitaisiin poistaa saneerausohjelman avulla, oli hakemuksessaan pyytänyt kärjäoikeutta määräämään yrityssaneerausmenettelyn aloitettavaksi. Velkoja, jolla oli enemmistö saatavista, vastusti menettelyn aloittamista katsoen, ettei hakijayhtiöllä ollut elinkeinotoiminnassa mitään saneerattavaa, ja että yhtiön velkaantuminen ei ollut johtunut elinkeinotoiminnasta. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, ettei velallisyhtiö nauttinut saneerausohjelman vahvistamiseksi vaadittua vähimmäisluottamusta velkojan puolesta. Velkoja oli perustellut kantansa niin, ettei korkein oikeus nähnyt saneerausohjelman vahvistamiselle olevan edellytyksiä, koska sille oli saneerauslain 7.1 §:n 5 kohdassa tarkoitettu este.

Saneerausmenettelyä ei voida myöskään aloittaa, jos velallisen tai tämän puolesta toimineen syyksi on luettu rikoslain (39/1889) 39 luvun 1–3 tai 6 §:ssä tarkoitettu rikos (törkeä velallisen epärehellisyys, velallisen petos, törkeä velallisen petos, velkojainsuosinta), kirjanpitorikos tai törkeä kirjanpitorikos taikka hän on syytetty tällaisesta rikoksesta tai hänen epäillään syyllistyneen tällaiseen rikokseen. (saneerauslaki 7.2 §.)

Esteenä menettelyn aloittamiselle on myös, jos velallinen, velallisyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies tai velallisyhtiön johtoon kuuluva henkilö on

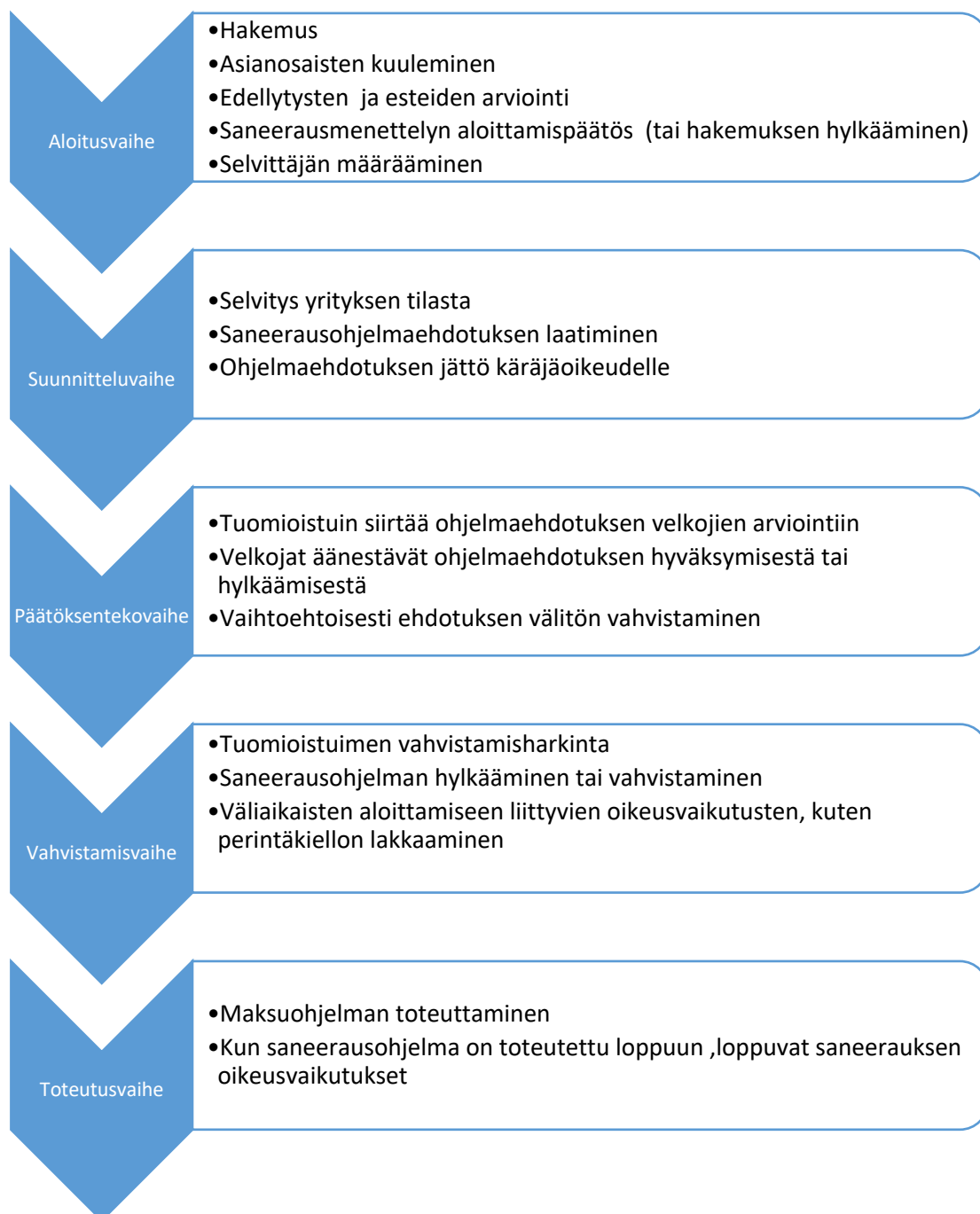
1. rikkonut liiketoimintakiellon saneerausmenettelyn kohteena olevassa toiminnassa, on syytteessä tällaisesta toiminnasta tai hänen epäillään syyllistyneen tällaiseen rikokseen; tai
2. on syyllistynyt tai hänen epäillään syyllistyneen menettelyyn, jonka takia hänet voitaisiin määrätä liiketoimintakieltoon. (7.2 §.)

Saneeraushakemus voidaan hylätä, jos on perusteltua olettaa velallisyhtiön omistajien tai johdon käyttäytyneen moitittavalla tavalla. Hylkäämisperusteeksi luetaan esimerkiksi se, että maksukyvyttömyyden syynä on jokin muu kuin velkojen lisääntyminen tai liiketoimintaan liittyvien varojen väheneminen, tai että yrityksen varoja on käytetty sopimattomalla tavalla velkojen vahingoksi. (HE 152/2006 vp, 33.) Alkuperäisissä lain esitöissä velallisen rikokseen syyllistymisen mainitaan olevan este saneerausohjelman vahvistamiselle, mutta nykyisen saneerailain 7.2 §:ää ei kirjattu alkuperäiseen lakiin (HE 182/1992 vp, 24). Uudemmassa hallituksen esityksessä on kuitenkin täsmennetty, miksi menettelyn aloittamisen estävät rikokset tulisi kirjata lakiin. Esityksen mukaan velallisen, velallisyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisen yhtiömiehen tai velallisyhteisön johtoon kuuluvan henkilön syyllistyminen liiketoimintakiellon rikkomiseen tai toiminta, joka johtaa liiketoimintakieltoon määräämiseen, johtaa kyseiseen toimintaan syyllistyneen eroamiseen tai erottamiseen vastuutehtävistä. Tämä estää saneerausmenettelyn aloittamisen sillä perusteella, että henkilö ei luonnollisesti toimi enää yrityksen vastuuhenkilönä. (HE 152/2006 vp, 52.)

2.2 Saneerausmenettelyn kulku

Saneerausmenettelyä määräävät menettelysäännökset on kirjattu saneerailain 10 lukuun. Maksukyvyttömyyslainsäädännölle on tyypillistä menettelykeskeisyys, ja tuomioistuimen tehtävänä on menettelyn laillisuusvalvonta. Menettelysäännöksillä on pyritty turvaamaan asianosaisten oikeusturvaa. (Savolainen 2004, 3.) Yrityksen saneerausta koskeva asia käsitellään toimivaltaisessa tuomioistuimessa,

eli siinä, jonka tuomiopiirissä velallisen hallintoa hoidetaan, ja se on käsiteltävä asiaan kuuluvalla joutuisuudella (67–68 §). Käsittelyn joutuisuuden vaatimuksen saneerausasian aloittamisessa on nähty olevan erityisen tärkeää, ja tätä on perusteltu usein samanaikaisesti vireillä olevan konkurssiasian kiireellisyydellä (HE 152/2006 vp. 43).

Kuvio 1. Yrityssaneerauksen kulku (Koulu ym. 2009, 641–643.)

Kuten kuviossa 1. on kuvattu, saneerausmenettely voidaan jakaa viiteen eri vaiheeseen, joita ovat aloittamisvaihe, suunnitteluvaihe, päätöksentekovaihe ja toteutusvaihe. Aloittamisvaiheen keskeisin asia on hakemuksen johdosta tuomioistuimen tekemä aloittamisharkinta, jossa päätetään, täyttyvätkö saneerausmenettelyn aloittamisen edellytykset. Kun tuomioistuin on kuullut asianosaisia ja saanut lausumat asiasta, ja edellytykset saneeraukselle ovat olemassa, voidaan saneerausmenettely aloittaa. Aloittamisvaiheen päätöksen myötä saneerausohjelmalle määrätään selvittäjä. (Koulu ym. 2009, 641.) Hakemuksen tultua vireille tuomioistuin voi velallisen tai hakijan pyynnöstä määrätä saneerausmenettelyn oikeusvaikutusten, eli maksu- perintä- ja ulosmittauskieltojen väliaikaisesta voimaantulosta (saneerauslaki 22 §). Tällöin yritykselle saadaan enemmän aikaa tervehtymistoimien miettimiseen. Oikeusvaikutukset astuvat voimaan viimeistään, kun aloittamispäätös on tehty. (Koulu ym. 2009, 641.) Saneerausmenettelyn oikeusvaikutuksiin perehdytään enemmän alaluvussa maksu-, perintä- ja ulosmittauskielto.

Suunnitteluvaiheessa selvittäjä tekee selvityksen yrityksen tilasta yhteistoiminnassa kaikkien osallisten kanssa (Koulu ym. 641). Selvittäjällä on velvollisuus ehdotusta laatiessa neuvotella ainakin velallisen ja velkojatoimikunnan kanssa. Tämän pohjalta laaditaan ehdotus saneerausohjelmaksi, joka jätetään tuomioistuimelle sen asettamassa enintään neljän kuukauden määräajassa. (saneerauslaki 40 §.)

Lopullinen ehdotus saneerausohjelmaksi siirretään tuomioistuimelta velkojien arviointiin, jossa päätetään ohjelman hyväksymisestä (Koulu ym. 2009, 642). Tuomioistuin päättää velkojien jakamisesta ryhmiin ja niiden äänivallasta, sekä kehottaa antamaan kirjallisesti hyväksyvän tai hylkäävän äänestyslausuman ohjelmaehdotuksesta. Tämän jälkeen selvittäjä laatii selvityksen äänestyksen tuloksesta ja toimittaa sen tuomioistuimelle. (saneerauslaki 76 §.) Tällaisen äänestysmenettelyn ollaan nähty kuitenkin olevan tarpeetonta, jos ohjelmaehdotuksen on kirjallisesti hyväksynyt enemmistö jokaisesta velkojaryhmästä (HE 152/2006 vp. 71).

Tuomioistuin tekee päätöksen saneerausohjelman vahvistamisesta äänestyselvityksen perusteella, ja voi tarpeen vaatiessa varata asiaan osallisille tilaisuuden antaa kirjallinen lausuma saneerausohjelman seurantaan koskevista järjestelyistä. Kun seurantaan koskevista asioista on päätetty ja ohjelma on vahvistettu, antaa selvittäjä päätöksen tiedoksi asiaan osallisille. (saneerauslaki 77 §.) Vahvistamisvaiheessa tuomioistuin tekee vahvistamisharkinnan, jossa se pohtii yrityksen pitkän tähtäimen mahdollisuuksia (Koulu ym. 2009, 643). Kun saneerausohjelma on vahvistettu, päättyy varsinainen saneerausmenettely (saneerauslaki 77 §). Velallisen tulee noudattaa saneerausohjelmaa kun päätös vahvistamisesta on tehty, vaikka vahvistamispäätös ei olisi lainvoimainen. Vahvistettua saneerausohjelmaa tulee siis noudattaa siitä huolimatta, että asiasta olisi vireillä muutoksenhaku. (HE 152/2006 vp. 71.)

Toteutusvaiheesta ei ole säädetty varsinaisesti saneerauslaissa. Saneerausohjelmassa määrätään sen toteuttamisaika, jonka aikana velallisen tulisi suorittaa maksuohjelman mukaisia suorituksia velkojille. (Koulu ym. 2009, 643-644.) Tuomioistuin ei valvo ohjelman noudattamista, mutta sen toteutumista varten voidaan saneerauslain mukaan määrätä valvoja (61 §). Valvoja seuraa kuinka velallinen noudattaa saneerausohjelmaa ja raportoi siitä määräajoin velkojille (62 §). Kun ohjelma on toteutettu ja saneeraus saatu päätökseen, lakkaavat sen oikeusvaikutuksetkin (Koulu ym. 2009, 644).

2.2.1 Maksu-, perintä- ja ulosmittauskielto

Saneerausmenettelyn alkaminen asettaa voimaan niin velalliseen kuin velkojaankin kohdistuvia oikeusvaikutuksia, kuten maksu- ja perintärajoituksia sekä ulosotto- ja täytäntöönpanokiellon. Kiellot eivät kuitenkaan koske saneerausmenettelyn aloittamisen jälkeen syntyneitä velkoja. (HE 152/2006, 21.) Toisin sanoen menettelyn oikeusvaikutukset vaikuttavat vain saneerausvelkoihin, eli ennen hake muksen vireille tuloa syntyneisiin velkoihin (Bräysy 2013, 63). Aloittamispäätös keskeyttää saneerausvelan viivästyskorkojen kertymisen ja muiden viivästyksen kestosta johtuvien maksuviivästysten seuraamukset (saneerauslaki 15 §).

Velallinen ei saa maksaa saneerausvelkaa tai asettaa siitä vakuutta kun menettely on aloitettu, eli se on maksukiellossa. Jos maksukielloa on rikottu, on suoritettu maksu palautettava. Samalla tavoin jos kieltoa vastoin on tehty panttaus tai vakuuden asettamistoimi, on se tehoton. (saneerauslaki 17 §.) Velallinen ei voi maksukiellon takia suosia tiettyjä velkojia muiden kustannuksella, mikä on ollut yksi maksukiellon määrittämisen tavoitteista (HE 152/2006 vp. 22). Maksukiello myös suojaa yrityksen varoja ja näinollen ylläpitää sen maksukykyä sekä parantaa sen maksuvalmiutta, kun se saa suorituksia asiakkailtaan (Koulu ym. 2009, 754).

Velalliseen ei saa kohdistaa perintätoimia maksukielloon kuuluvan saneerausvelan saatavien perimiseksi, eikä velkaan saa myöskään kohdistaa maksuviivästyksen seuraamuksia, kuten viivästyskorkoa. Velan vakuudeksi asetettua vakuutta ei saa periä takaisin, velkaa ei saa irtisanoa tai kuitata, eikä tehdä velalliselle haitannollista hallinnollista päätöstä saneerausvelan maksun laiminlyöntiin perustuen. (saneerauslaki 19 §.) Vain nimenomaisesti luottolaitosten oikeutta kuitata saneerausvelka on rajoitettu niin, ettei se saisi kuitata saataviaan varoilla jotka ovat perintäkiellon alkaessa tai tämän jälkeen luottolaitoksessa olevalla tilillä. Tämä suojaa yrityksen maksuliikennettä, ja velallisen mahdollisuutta käyttää varoja tavanomaiseen yritystoimintaan. (HE 152/2006 vp. 55.)

Muulla velkojalla on kuitenkin oikeus kuittaukseen saneerausmenettelyn alkaessa vastaavin perustein kuin konkurssissa (saneerauslaki 19.4 §). Konkurssissa kuittauksen yleisenä säännöksenä on velkojan oikeus käyttää konkurssisaatavaansa kuittaukseen velalliselle konkurssin alkaessa olevaa velkaa vastaan (konkurssilaki 6:1 §). Velkojan on tehtävä kuittausilmoitus velalliselle ja selvittäjälle (Koulu ym. 2009, 755). Velkoja saattaa menettää mahdollisuutensa kuittaukseen, jos velallinen luovuttaa saataviaan perintäkiellon aikana, jolloin velallisen tulee korvata tästä aiheutunut vahinko velkojalle (saneerauslaki 95 a §).

Maksukiellon piiriin kuuluvasta saneerausvelasta ei saa toimittaa ulosmittausta velallisen omaisuudesta ja jos kieltoa ei noudateta, ulosmittaus on tehoton. Pääsääntöisesti kaikki ulosoton täytäntöönpanotoimet käsittelystä alkaen tulee kes-

keyttää menettelyn alettua. Myöskään päätöstä velallisen häätämisestä huoneistosta, jota käytetään saneerausmenettelyn kohteena olevassa toiminnassa, ei saa tehdä, jos perusteena on erääntyneen vuokran tai vastikkeen suorittamisen laiminlyönti. (saneerauslaki 21 §.) Täytäntöönpanoa kuitenkin jatketaan ellei tuomioistuin määrää sitä keskeyttäväksi, jos esimerkiksi omaisuuden pakkomyynti on jo kuulutettu. Tätä selitetään sillä, että myyntiin uhratut kustannukset menisivät hukkaan pakkomyynnin keskeyttämisellä. (Koulu ym. 2009, 756.)

2.2.2 Saneerausmenettelyn suhde konkurssiin

Saneerauksen käyttämistä konkurssin pitkittämiseen on pyritty rajoittamaan ja se on velkojien oikeusturvan kannalta merkittävää (HE 152/2006 vp. 36). Saneerausmenettelyn suhteesta konkurssiin säädetään saneerauslain 24 §:ssä, jonka mukaan konkurssihakemusta ei saa ratkaista ennen kuin päätös saneerausmenettelyn aloittamisesta on tehty, jos hakemukset ovat vireillä samanaikaisesti. Näin on meneteltävä huolimatta siitä, kumpi hakemus on tullut vireille aikaisemmin. Konkurssihakemus raukeaa, jos saneerausmenettely aloitetaan ja kun saneerausohjelma vahvistetaan, mutta jos hakemus hylätään tai menettely lakkaa muusta syystä, jatkuu konkurssihakemuksen käsittely. (24.1 §.) Konkurssihakemuksen käsittelyä voidaan kuitenkin jatkaa ja esimerkiksi pyytää velalliselta lausuma konkurssihakemuksesta, vaikka saneeraushakemus on vireillä (HE 152/2006 vp. 57).

Jos hakemus saneerausmenettelystä on hylätty ja velallinen on hakenut muutosta päätökseen, voi velallinen vaatia lykkäystä päätökseen konkurssiin asettamisesta siltä tuomioistuimelta, jossa konkurssihakemus on vireillä. Tuomioistuin voi lykätä päätöksen antamista siihen asti, kun valitus on ratkaistu muutoksenhaku tuomioistuimessa tai asian käsittely lakkaa muusta syystä. Päätöksen lykkäämisessä otetaan huomioon syyt, joihin velallinen on valituksessaan vedonnut ja näiden syiden tulee olla merkittäviä. (saneerauslaki 24.2 §.) Jos konkurssiin asettamista ei lykätä ja velallinen näin ollen asetetaan konkurssiin, voi tuomioistuin velallisen pyynnöstä rajoittaa velallisen omaisuuden realisointia siihen asti, kun

muutoksenhakutuomioistuin on antanut ratkaisun saneerausasiasta (HE 152/2006 vp. 37).

Saneerausmenettelyä koskeva hakemus on jätettävä tutkimatta, jos se on tehty velallisen ollessa konkurssissa. (saneerauslaki 24.3 §). Poikkeuksena on tilanne, jossa nähdään että konkurssin muuntaminen muun tyyppiseksi maksukyvyttömyysmenettelyksi, tässä tapauksessa saneerausmenettelyksi, on velkojien intressien kannalta kannattavin (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maksukyvyttömyysmenettelyistä (EU) 848/2015, 51 artikla). Edellytyksenä on, ettei velkoja joudu yrityssaneerauksessa huonompaan asemaan kuin missä hän olisi konkurssimenettelyn jatkuessa. Tuomioistuin voi pysäyttää konkurssimenettelyn etenemisen selvittäjän vaatimuksesta ja määrätä, ettei konkurssipesä saa realisoida omaisuutta, paitsi jos kyseessä on esimerkiksi olennainen tappioiden välttäminen. (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konkurssilain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 12/2007 vp. 39.)

Jos velallinen on saneerausmenettelyn alkaessa maksukyvytön ja maksukyvyttömyyttä ei todennäköisesti voida saneerausohjelman avulla poistaa tai sen uusiutumista torjua muuten kuin lyhytaikaisesti, voi velkoja hakea velallisen asettamista konkurssiin vaikka saneerausmenettely olisi aloitettu. Velkoja voi menetellä näin myös siinä tapauksessa, että hakemuksen perusteena on saneeraushakemuksen vireilletulon jälkeen syntyneen velan maksulaiminlyönti. (saneerauslaki 24.4 §.) Jos tilanne on kuitenkin esimerkiksi sellainen, että odotetaan velallisen rahoitusta koskevaa päätöstä, voidaan konkurssiin asettamista lykätä erityisen painavan syyn perusteella (HE 152/2006 vp. 37).

3 Saneerausohjelma

Yrityksen saneerauksessa on kyse sen velkoja koskevista järjestelyistä ja toimenpiteistä, joilla on tavoitteena luoda yritykselle pitkäaikaisia toimintaedellytyksiä ja joita saneerausohjelman avulla pyritään järjestämään. Ohjelma jakautuu

selvitysosaan ja toimenpideosaan. Toimenpideosaan voidaan sisällyttää esimerkiksi yrityksen tuotantoon, henkilöstöön tai rahoitusrakenteeseen liittyviä muutosehdotuksia, kun taas selvitysosa sisältää esimerkiksi tietoja velallisen taloudellisesta asemasta ja menettelyn tuloksista. (HE 182/1992 vp. 42–43.) Saneerausohjelmaehdotuksen tulisi olla kaiken kattava ja realistinen, jotta se voisi tulla vahvistetuksi saneerausohjelmaksi (Koulu ym. 2009, 772).

3.1 Saneerausohjelmaehdotuksen laatiminen

Tuomioistuimen määräämä selvittäjä laatii ehdotuksen saneerausohjelmaksi ja toimittaa sen enintään neljän kuukauden määräajassa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Neuvotteluelvoitteen mukaisesti selvittäjän tulee ottaa huomioon velallisen ja velkojatoimikunnan sekä tarpeen vaatiessa velkojien tai todennäköisen velkojan lausunnot ehdotusta laatiessaan. (saneerauslaki 40 §.) Vaikka velvollisuus asianosaisten kanssa neuvottelemiseen ohjelmaehdotusta laatiessa on yleensä välttämätöntä, on sen säätäminen lakitekstiin nähty aiheelliseksi (HE 182/1992 vp. 86).

Selvittäjällä on ensisijainen vastuu saneerausohjelmaa koskevan ehdotuksen laatimisesta, mutta siihen ovat oikeutettuja myös muut tahot (HE 182/1992 vp. 44). Saneerausohjelmaehdotuksen laatimiseen ovat oikeutettuja saneerauslain 40.3 §:n mukaan myös velallinen, henkilökohtaisessa vastuussa velallisen veloista oleva henkilö, vähintään viidenneksen velallisyhtiön osakkeista tai osuuksista omistavat henkilöt, vähintään viidenneksen kaikkien vakuusvelkojen saatavista perivät vakuusvelkojat, sekä vähintään viidennestä muiden kuin vakuusvelkojien saatavista koostuvien saatavien velkojat. Koska saneerausohjelmaehdotuksen laatimiseen oikeutettuja on useampia, voi itse ohjelmaehdotuksiakin syntyä useampia kuin yksi. Yrityssaneerauksen asianosaisilla voi olla erilaisia näkökulmia saneerausohjelmasta. Esimerkiksi velallinen on saattanut työstää ohjelmaehdotusta velkojien kanssa ennen kuin menettely on käynnistynyt, jolloin menettelyn alkaessa valmis ehdotus olisi kaikkien osapuolten kannalta asianmukaisinta hyväksyä. (HE 182/1992 vp. 44.)

3.2 Selvitysosa

Saneerausohjelman sisällöstä säädetään saneerlauslain 39 §:ssä ja sen mukaan ohjelman tulee sisältää 41 §:ssä lueteltu selvitys velallisen asemasta ja muista saneeraukseen vaikuttavista asioista. Selvitysosan tarkoitus on antaa velkojille tietoa velallisen taloudellisesta tilanteesta ja siitä, millä tavalla saneerausohjelma vaikuttaisi yrityksen toimintaedellytyksiin (Koulu ym. 2009, 769). Keskeisessä asemassa ovat velkaantumiseen johtaneiden syiden selvittäminen, ja minkälaisia tuloksia toiminnassa ollaan saavutettu menettelyn alettua (Härmäläinen ym. 2009, 153).

Perusselvityksen laatimisesta säädetään saneerlauslain 8.1 §:ssä ja selvittäjän on annettava se viipymättä tiedoksi velkojille (11 §). Perusselvitys annetaan tiedoksi velkojille yleensä jo ennen kuin ohjelmaehdotus on valmistunut (HE 182/1992 vp. 87). Tuomioistuimen määräämän selvittäjän tehtäväksi on annettu velallisen varoista, veloista ja muista sitoumuksista tehtävä selvitys, jossa arvioidaan myös velallisen taloudelliseen asemaan ja kehitykseen vaikuttavia asioita (saneerlauslaki 8.1 § 1 k). Tätä selvitystä käytetään usein suoraan saneerausohjelman selvitysosana resurssien ja ajan säästämisen takia, sillä se sisältää samoja tietoja mitä saneerausohjelmaan on otettava (Koulu 2007, 183). Ohjelmaa laatiessa tietoja velallisen toiminnasta on laajemmin saatavilla, ja tilanne voi olla muuttunut huomattavasti perusselvityksessä esitetyistä tiedoista. Esimerkiksi jos velallinen ei menettelyn ja rauhoitusajan aikana selviä velvoitteistaan, on todennäköistä, ettei saneeraukselle ole edellytyksiä ja velallinen ajautuu konkurssiin. Perusselvitystä täydennetään menettelynaikaisilla tiedoilla lopulliseen ohjelmaehdotukseen sisällytettävään selvitykseen velallisen asemasta ja muista saneeraukseen vaikuttavista asioista. (Härmäläinen ym. 2009, 153–154.)

Lakisääteisessä ohjelmaehdotuksessa tulee esittää selvitys

1. velallisen varoista ja veloista, muista sitoumuksista sekä velkojen vakuuksista;
2. menettelyn alkamisen jälkeisestä toiminnasta ja sen tuloksesta;

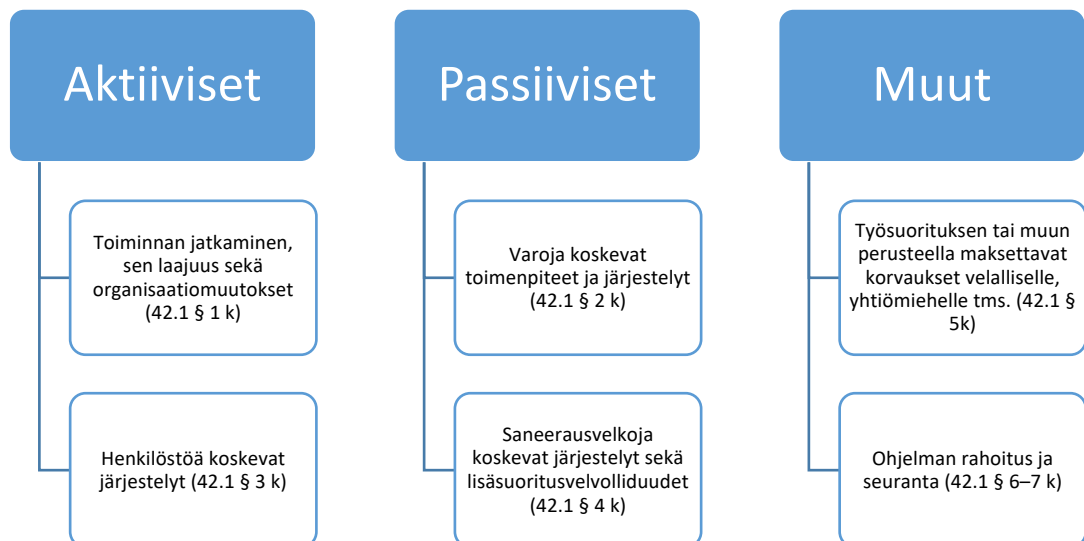
3. menettelyn aloittamisen jälkeisistä muutoksista organisaatossa tai muissa toimintaedellytyksissä;
4. menettelyn aloittamisen jälkeen otetuista luotoista, niiden vakuuksista ja tehdyistä sitoumuksista;
5. velkojien ja velallisen välisistä läheisyysuhteista;
6. velallisen yritystoimintaan liittyvistä rangaistavista teoista johtuneista toimenpiteistä tai epäilyistä , toimintaan kohdistuneiden tarkastuksen tuloksista tai takaisinsaantiperusteita koskevista toimenpiteistä, havainnoista tai epäilyistä;
7. taloudellisen tilanteen ja toimintaedellytysten tulevaisuuden arviointi ilman ohjelmaa ja ohjelman avulla;
8. velallisen tiedonanto- ja myötävaikutusvelvollisuuden täyttämisestä; ja
9. muista seikoista, joilla on vaikutusta saneerausohjelman ja sen toteutumisen arvioinnin kannalta (saneerauslaki 41 §).

Taloudellisen tilanteen ja toimintaedellytysten tulevaisuuden arvioinnille on annettu erityishuomiota. Arvioinnissa tulisi vertailla saneerausohjelman vahvistamisen vaikutuksia velallisen ja velkojien asemaan, ja millainen velallisen ja velkojien asema toisaalta olisi jos ohjelmaa ei vahvistettaisi. Lain esitöissä halutaan huomioida myös 41 §:n 9 kohta, jonka tarkoituksena on tehdä selvitys velallisen valmiuksista ohjelman toteuttamiseen. (HE 182/1992 vp. 87.) Saneerauksen onnistuminen on kiinni saneerausvelallisen tahdosta myötävaikuttaa siihen. Saneerausvelallisen tulee auttaa ohjelman laatimisessa ja antaa selvittäjälle kaikki saneerausmenettelyyn tai ohjelmaan vaikuttavat tiedot. (Koulu ym. 2009, 763.) Pääpainoa selvitysosassa annetaan siis sille, onko saneeraus kyseisen velallisen kohdalla realistista.

Varallisuuden arvioinnin tulisi yrityssaneerauksen yhteydessä teoriassa ja käytännössä pohjautua tulevaan tuottoarvoon. Vertailukohtaksi voitaisiin asettaa konkurssissa tehtävä varallisuuden arviointi, joka perustuu käytännössä siihen arvioon, mitä yrityksen omaisuuden realisoinnista saataisiin. Yrityssaneerauksessa velallisen varallisuus ja tuleva maksukyky perustuvat oletukselle yritystoiminnan jatkuvuudesta, mikä asettaa arvioinnille haasteita. (Lehtimäki 2010, 1007.)

3.3 Toimenpideoasa

Saneerausohjelman toimenpiteistä ja järjestelyistä säädetään saneerauslain 42 §:ssä, joka sisältää yleiset säännökset saneerausohjelmaan sisällytettävistä toimenpiteistä ja järjestelyistä (HE 152/2006 vp. 61). Toiminnan tervehdyttämiseksi tarkoitetut ja velallisen ja velkojien asemaa koskevat toimenpiteet ja järjestelyt perusteluineen tulisi yksilöidä ohjelmassa (42 §). Toimenpideoasa jakautuu passiivisiin, eli rahoituksen uudelleenjärjestelyyn keskittyviin toimiin ja aktiivisiin, eli liiketoiminnan uudelleenjärjestelyyn keskittyviin toimenpiteisiin. Ideaalisessa tilanteessa pelkästään aktiivisilla toimilla saavutettaisiin yrityssaneerauksen päämäärä, mutta käytännössä tähän ei koskaan päästä, ja ohjelma on sekoitus passiivisia ja aktiivisia toimenpiteitä. (Koulu 2007, 187.) Lisäksi ohjelman tulee sisältää määräykset velalliselle, yhtiömiehelle, osakkeenomistajalle tai näiden läheisille suoritettavista korvauksista ja niiden perusteista, sekä ohjelman rahoituksesta ja seurannasta (saneerauslaki 42.1 §). Kuviossa 2. on esitetty toimenpideoasa ja havainnollistettu sitä jakamalla se aktiivisiin, passiivisiin ja muihin. Muu-osio ei sisällä varsinaisia toimenpiteitä, vaan esimerkiksi ohjelman seurantaan liittyviä asioita.

Kuvio 2. Saneerausohjelman toimenpideoasa (saneerauslaki 42.1 §.)

Yrityssaneerauksen tarkoituksena on yritystoiminnan tervehdyttäminen, jolloin pääpainona ohjelmassa tulisi olla liiketoiminnan uudelleenjärjestäminen eli aktiiviset tervehdyttämistoimet (Koulu 2007, 184). Saneerausohjelman aktiivisessa toimenpideosassa voidaan päättää velallisyhtiön toiminnan jatkamisen laajuudesta, organisaatiomuutoksista, yhtiömuodon tai yhtiöjärjestyksen muutoksesta. Välineinä toiminnan elvyttämisessä käytetään muun muassa yrityksen kannattamattomien osien myymistä tai yhtiöjärjestelyjä kuten fuusioita (Koulu & Lindfors 2010, 119), tai päätyä yritystoiminnan lopettamiseen, jolloin kyseessä on realisaatiosaneeraus. Realisaatiosaneerauksen tulee olla velkojan kannalta kannattavampaa kuin konkurssi, jotta tähän lopputulokseen voitaisiin päätyä. (Härmäläinen ym. 2009, 155–156.)

Toiminnan uudelleenorganisoinnista aiheutuu usein henkilöstöä koskevia järjestelyitä, jotka tulee myös yksilöidä ohjelmassa. (Härmäläinen ym. 2009, 155–156.) Henkilöstöä koskevia uudelleenjärjestelyjä tai irtisanomisia perustellaan saneerausohjelmassa muun muassa yrityksen strategisilla muutoksilla, osaamisen vanhentumisella, talousvaikeuksilla tai tavoitteilla, joita ei saavuteta ilman kustannusten leikkaamista (Ranki 2001, 15). Ohjelmassa tulee ilmetä sen menettelyn henkilöstövaikutukset, tai mitä järjestelyitä saneeraustoimenpiteet edellyttävät. Ohjelmassa ei kuitenkaan puututa yksittäisiin työsuhteisiin, vaan uudelleenjärjestelyt hoidetaan erikseen normaalissa järjestyksessä. (HE182/1992 vp. 87.) Työntekijä voidaan kuitenkin irtisanoa saneerausmenettelyn yhteydessä kahden kuukauden irtisanomisajalla työsopimuslain (55/2001) 7:7 §:n mukaan, jolloin perusteena on oltava saneerausohjelman mukainen toimenpide. Ehtona kuitenkin on, että toimenpide on välttämätön konkurssin torjumiseksi ja että sille on taloudelliset ja tuotannolliset irtisanomisperusteet (7:3 §). Vaikka konkurssiuhka ei olisi välitön, voi toimenpide olla tarpeellinen konkurssin torjumiseksi (Koskinen 2003, 64).

Passiivinen toimenpideosa sisältää rahoituksen uudelleenjärjestelyn keinoja, joissa vaihtoehtoja ovat velallisen varojen säilyttäminen velallisella, tai niiden muuttaminen rahaksi tai luovuttaminen, jolloin realisointitapa ja niistä odotetut tuotot on myös eriteltävä (saneerauslaki 42.1 § 2 k.). Jos luovutus tapahtuu ohjelman mukaan toiminnallisena kokonaisuutena, tulee luovutustapa ja -ehdot

sekä luovutuksen saaja ilmetä ohjelmassa (42.4 §). Saneerausvelkoja koskevien järjestelyiden lisäksi ohjelmassa on esitettävä selvitys myös lisäsuoritusvelvollisuudesta, jos lisäsuoritusten maksamista edellytetään. Lisäsuoritukset eivät kuitenkaan ole pakollisia, ja saneerausohjelma voitaisiin vahvistaa mainitsemalla, ettei velallisella ole lisäsuoritusvelvollisuutta. (HE 152/2006 vp. 61.) Oikeuskäytännössä on katsottu, että ohjelmaan voidaan sisällyttää mahdollisuus saneerausvelkojen ennenaikaisesta maksamisesta, jolloin myös lisäsuoritusvelvollisuus lakkaa.

KKO 2001:78

Selvittäjä oli laatinut saneerausohjelmaehdotuksen, jonka mukaan velallinen voisi suorittaa maksuohjelmaan sisällytetyt saneerausvelat ennenaikaisesti, jolloin saneerausohjelma myös päättyisi, ja lisäsuoritusvelvollisuus lakkaisi. Korkein oikeus totesi, ettei kyseinen määräys ohjelmassa ollut lainvastainen, ja että saneerausohjelmassa velkojilta voitiin jopapa kokonaan evätä oikeus lisäsuorituksiin.

Saneerausohjelman tulee sisältää saneerainlain 42.2 §:n mukaan myös velkoja koskeva maksuohjelma, jossa eritellään velkajärjestelyn sisältö ja maksuaikataulu jokaisen velan osalta erikseen. Lisäksi maksuohjelmaan tulee arvio jako-osuuksista konkurssissa, sekä tiedot menettelyn aikana toteutetuista kuittauksista. Kuittauksien sisällyttäminen saneerausohjelmaan on nähty tarpeelliseksi, jotta muut asiaan osalliset voisivat tarvittaessa riitauttaa kuittausoikeutta käyttäneen saneerausvelkojan saatavat (HE 152/2006 vp. 57). Ohjelmasta tulee ilmetä velkajärjestelyn vaikutus sellaisen henkilön vastuuseen velasta, joka on antanut esinevakuuden velalle, ja sellaisen henkilön maksuvelvollisuudesta, joka on kanssavelallisena tai takaussitoumuksen perusteella vastuussa tästä velasta (saneerainlaki 42.3 §). Velkajärjestelyt ovat saaneet hallitsevan aseman saneerausohjelmissa ja niillä korvataan varsinaiset saneeraustoimenpiteet. Velkajärjestely vapauttaa yrityksen velkojensa pääosasta, mutta ei poista todellisia ongelmia, kuten heikkoa kannattavuutta. (Koulu & Lindfors 2010, 119.)

3.3.1 Velkajärjestelyn keinot

Saneerausohjelmassa voidaan käyttää erilaisia keinoja velkajärjestelyjen aikaansaamiseksi. Näitä keinoja ovat

1. velan maksuaikataulun muuttaminen;
2. maksusuoritusten lukeminen pääomasta ennen luottokustannusten lyhentämistä;
3. jäljellä olevien luottoaikaan kohdistuvien luottokustannusten alentaminen;
4. maksamatta olevan velan määrän alentaminen. (saneerauslaki 44.1 §.)

Keinot on lueteltu laissa lievimmästä ankarimpaan, ja järjestelyjä voidaan käyttää erikseen tai yhdistäen niitä (HE 182/1992 vp. 87), mutta pääsääntönä on lievimmän keinon periaate. Velkaleikkaukset eivät kuitenkaan yksinään tee toiminnasta kannattavampaa, koska velat ovat yleisimmin syntyneet tappiollisesta liiketoiminnasta. Saneerauslaki painottuu velkajärjestelyihin, mutta ihanteellisessa saneerausohjelmassa olisi sellainen toimenpidekokonaisuus, jossa sekä velallinen että velkoja antaisi panoksensa yrityksen tervehdyttämisen hyväksi niin, ettei se tapahtuisi vain velkajärjestelyillä velkojien kustannuksella. (Härmäläinen ym. 2009, 157–158.)

Velkajärjestelyissä voidaan sopia velkojen maksamisesta kokonaan tai osaksi joko kertasuorituksena tai sijaissuorituksin niin, että ne ovat velkojan toimialan ja aseman huomioiden kohtuullisia (saneerauslaki 44.2 §). Kertasuorituksena maksettavaa velkaa varten otettaisiin tässä tapauksessa uusi rahoitusjärjestely, joka olisi edullisempi kuin aiempi velka. Sijaissuoritukset ovat muuna kuin rahana maksettavia suorituksia, joita voivat olla esimerkiksi saatavia vastaan merkityt osakkeet tai hyödykkeiden saaminen ilmaiseksi tai alennuksella. (HE 182/1992 vp. 88.) Hyödykkeiden eli tavaran käyttäminen sijaissuorituksena tulee kyseeseen vain silloin, kun tämä hyödyke on velkojan toimialan kannalta tarpeellinen (Pinomaa 2009, 152).

Velkajärjestelyissä tulee soveltaa lievimmän riittävän keinon periaatetta (Härmäläinen ym. 2009, 157), ja velkojan oikeutta ei saa rajoittaa enemmän kuin on tarpeellista saneerausohjelman tarkoituksen toteuttamiseksi (saneerauslaki 44.3 §). Korkeimman oikeuden ratkaisussa kiinnitettiin huomiota lievimmän riittävän keinon periaatteeseen saneerausohjelmaehdotusta arvioitaessa.

KKO 2003:120

Selvittäjä oli laatinut ohjelmaehdotuksen, jonka mukaan velkojille kertyisi saneerausohjelman avulla suurempi suoritus kuin velallisyhtiön konkurssissa. Osa velkojista katsoi, että mittavalla velkojen leikkaamisella rajoitettiin velkojien oikeuksia enemmän kuin oli tarpeen, ja että toimenpiteellä parannettaisiin velallisyhtiön taloudellista tilannetta velkojien kustannuksella. Korkein oikeus päätti ratkaisussaan jättää saneerausohjelman vahvistamatta, koska ehdotetut velkajärjestelyt loukkasivat saneerauslain 44.3 §:n lievimmän keinon periaatetta, ja ohjelmaehdotuksen riskinjako velallisyhtiön ja velkojien välillä oli selvästi epätasapainoinen.

Jos velallisen taloudellinen asema paranee saneerausohjelman vahvistamisen ja päättymisen välisenä aikana, voidaan ohjelmassa määrätä lisäsuorituksien maksamisesta velkojille. Lisäsuorituksia ei kuitenkaan pidä maksaa varoista, joita velallinen mahdollisesti tarvitsee toiminnan jatkamiseen. (saneerauslaki 44.4 §.) Tarkoituksena on, että lisäsuorituksia määrättäisiin maksettavaksi velallisen toiminnan ollessa voitollista tai kun velallisen taloudellinen asema muusta syystä paranee. Saneerausohjelman aikana velallisen liiketoiminnan tulos ja taloudellinen asema voivat vaihdella. Tästä syystä ohjelmaan olisi hyvä sisällyttää ennuste yrityksen taloudellisesta kehitymisestä, ja selvittäjä voisi ottaa tämän huomioon maksuaikatauluja laatiessa. (HE 152/2006 vp. 62.)

Etusijalla suoritusten saajiksi ovat ne velkojat, joiden saatavien pääomamäärää velkajärjestelyssä on leikattu (saneerauslaki 44.4 §). Lisäsuorituksen maksaminen on käytännössä velkajärjestelyllä sovitun velan tarpeettoman suuren leikkauksen jälkikäteistä peruuttamista (Suojanen, Lakari, Savolainen & Sirainen 2011, 322).

3.3.2 Hakemuksen vireilletulon jälkeen syntyneiden velkojen ja vakuusvelkojen, sekä tuntemattomien ja epäselvien velkojen asema

Hakemuksen vireilletulon jälkeen syntyneiden velkojen asemaa on pyritty tämentämään saneerauslaissa niin, että ne suoritettaisiin vakuusvelkojen jälkeen, mutta ennen muita velkoja (43 §). Vireilletulon jälkeen syntyneet velat ovat saneerausvelkoihin kuulumattomia uusia velkoja, jotka tulee maksaa siinä järjestyksessä kun ne erääntyvät (HE 152/2006 vp. 61).

Vakuusveloilla on etuoikeus muihin velkoihin nähden ja ne ovat saneerauksessa suojattua saatavaa. (Suojanen ym. 2011, 321) Vakuusvelkojen asemasta velkajärjestelyssä on säädetty niin, että saneerausohjelmassa voidaan määrätä velkajärjestelyn keinoksi vain velan maksuaikataulun muuttaminen, suoritusten lukeminen pääomasta ennen luottokustannusten lyhentämistä, jäljellä olevan luottoaikaan kohdistuvien luottokustannusten alentaminen tai velan maksaminen kokonaan tai osaksi kertasuorituksena uudella velalla (saneerauslaki 45.1 §). Vakuusvelan määrää ei siis voida alentaa pääomasta eikä erääntyneistä luottokustannuksista. Kuitenkin jos vakuuden arvo on riittämätön velkaan nähden, voidaan arvon ylittävä osa alentaa sen ollessa tavallista velkaa. (HE 182/1992 vp. 88.)

Vakuusvelkoja koskeissa velkajärjestelyissä käytettäviä keinoja voidaan käyttää tietyissä puitteissa (HE 182/1992 vp. 89). Vakuusvelan nykyarvon tulee tulla maksetuksi kohtuullisessa ajassa, joka ei saa pääsääntöisesti olla huomattavasti pitempi kuin jäljellä oleva luottoaika. Erääntyneen velan kohdalla luottoaika ei saa myöskään olla huomattavasti pitempi kuin puolet alkuperäisestä luottoajasta. (saneerauslaki 45.3 §.) Määräys rajoittaa vakuusvelkoja koskevan maksuaikataulun kestoa huomattavasti. Laki kuitenkin antaa velkojalle vapauden hyväksyä myös laissa säädettyä pidemmän maksuajan ja usein tämä johtaa siihen, että vakuusvelkojat suostuvat järjestelyyn jotta ohjelma saataisiin vahvistettua. (Koulu ym. 2009, 800.)

Jos vakuusvelalle on kertynyt viivästyskorkoa ennen menettelyn alkamista, sitä voidaan alentaa juoksevan koron ylittävästä osasta (saneerauslaki 45.1 §). Tämä

viivästyskorko on erityisessä asemassa muihin luottokustannuksiin nähden. Ennen saneerausmenettelyn alkamista syntyneet viivästyskorot voidaan siis alentaa vastaamaan juoksevan koron määrää, jos juoksevan koron määrä on alempi kuin viivästyskoron määrä. (HE 182/1992 vp. 88.)

Lykkäytyville luottokustannuksille tulisi määrätä maksettavaksi niiden nykyarvon turvaava korko, jos saneerausohjelmaan kirjattavassa velkajärjestelyssä määrätään 44.1 §:n 3 kohdan mukaisesti maksusuoritukset suoritettavaksi pääomasta ennen luottokustannusten lyhentämistä (saneerauslaki 45.1 §). Tällä tavoin luottokustannusten kuten korkojen maksu lykkäytyy maksettavaksi vasta, kun velan pääoma on suoritettu. Jos kyseinen järjestely määrätään velkajärjestelyssä, lykkäytyvien korkoerien reaaliarvo pitää säilyttää nykyarvossaan. (HE 182/1992 vp. 88–89.) Jäljellä oleva maksuaika on myös huomioitava niin, että luottokustannusten alennus on oikeassa suhteessa kyseiseen aikaan (saneerauslaki 45.3 §). Reaalikorkoa olisi siis turvattava velkojille sitä suurempana, mitä pidempi maksuaika velan pääomalle on määrätty velkajärjestelyssä (HE 182/1992 vp. 89).

Velkajärjestelyllä ei voida vaikuttaa velkojan esinevakuusoikeuden pysyvyyteen tai sisältöön, vaikkakin velkaa koskeva vakuusjärjestely voidaan korvata toisella vakuudella (saneerauslaki 45.2 §). Lain sallimaa vakuuden vaihtamista voidaan kuitenkin pitää joissain tapauksissa merkittävänä sisällöllisenä muutoksena (Koulu 2007, 216). Korvaavan vakuuden laadun tulisi olla vähintään yhtä lailla velkaa turvaava kuin alkuperäinen vakuus, tai jos alkuperäinen vakuus on menettelyn alkaessa ollut riittämätön koko velkaan nähden, on korvaavan vakuuden turvattava koko velka. (HE 182/1992 vp. 89.)

Tuomioistuimen on määrättävä minkä suuruisena velka on otettava huomioon saneerausohjelmassa, jos saneerausvelka on määrältään tai perusteeltaan epäselvä (saneerauslaki 47.1 §). Tuomioistuimen tulisi ratkaisua tehdessään ottaa huomioon onko velan määrä tai peruste riittävä kokonaan vai osaksi ja käytettävissä olevan tiedon ja aineiston pohjalta päätellä asian todennäköinen lopputulos (HE 182/1992 vp. 90). Saneerausmenettelyn kannalta huomioitavaa on kuitenkin ratkaisun vaikutus siihen, onko velkojalla äänivaltaa ohjelmaehdotuksen käsittelyssä (Pinomaa 2009, 158).

Saneerausohjelmaa vahvistettaessa saneerausvelka, jota velallinen eikä velkoja ole ilmoittanut, tai se ei muuten ole tullut selvittäjän tietoon tuomioistuimen asettamaan määräpäivään mennessä lakkaa (saneerauslaki 47.2 §). Lakkaaminen voi käytännössä koskea vain sellaisia velkoja, joita ei ole huomioitu velallisen kirjanpidossa. Tällaisia velkoja voivat olla muun muassa piilevät verovelat tai esittämättömät vahingonkorvausvaatimukset. (Pinomaa 2009, 158.) Jos velka ei ollut eikä sen olisi pitänyt olla velkojan tiedossa, eikä se ole tullut selvittäjän tietoon ennen ohjelman vahvistamista, ei se kuitenkaan lakkaa (47.2 §). Lain esitöiden mukaan esimerkiksi vahingonkorvausvelkoihin tai sopimusrikkomuksiin perustuvien velkojen osalta ratkaisevaa, ovatko velat syntyneet ennen saneerausmenettelyn hakemista. Tällöin ne saneerausvelan määritelmän mukaan olisivat saneerausvelkaa ja ne voitaisiin ottaa huomioon vielä saneerausohjelman vahvistamisen jälkeen. (HE 152/2005 vp. 63.) Jos menettelyn yhteydessä on tullut tietoon, että korvaukseen oikeutettuja saattaa olla enemmän, on perusteltua etteivät nämä toistaiseksi tuntemattomien velkojen saatavat lakkaa ohjelman vahvistamisen myötä (Pinomaa 2009, 159). Tuntemattomaksi jääneellä velkojalla on myös aina oikeus periä saatavansa vakuuden arvosta (47.2 §).

Jos velkajärjestelyssä on kyse joukkovelkakirjalainan järjestämisestä, on mahdollista ettei jokaisen velkojan henkilöllisyys ole velkojalla tiedossa (HE 182/1992 vp.91). Joukkokirjalainaa koskevat velkajärjestelyt ovat tästä syystä voimassa kaikkien sen velkojen hyväksi, samoin kuin velassa, jota koskevat sitoumukset on laskettu yleiseen liikkeeseen (saneerauslaki 47.3 §). Yksittäisten velkojen ei siis tarvitse erikseen valvoa oikeuttaan ilmoittamalla siitä selvittäjälle näissä tapauksissa (Pinomaa 2009, 160). Tuomioistuin voi myös määrätä omasta aloitteestaan saneerausohjelmaa vahvistaessa menettelyn aikana tuntemattomaksi jääneiden velkojen oikeudesta saatavaansa ja sisällyttämisestä velkajärjestelyyn, kun kyseessä on sarjavahinkojen korvaus tai muu samankaltainen saneerausvelka (saneerauslaki 47.4 §).

3.3.3 Velkojen välinen asema

Saneerausmenettelyn ulkopuoliset samassa asemassa olevat velkojat tulisi saneerausohjelmaan sisältyvissä velkajärjestelyissä asettaa keskenään yhdenvertaiseen asemaan (saneerauslaki 46.1 §). Yhdenvertaisuuden periaatteen mukaan tulisi siis huolehtia siitä, että ne, joilla olisi saneerausmenettelyn ulkopuolella yhtäläinen oikeus suorituksiin saatavilleen, olisivat keskenään yhdenvertaisessa asemassa myös velkajärjestelyissä. Periaatetta tulee soveltaa niin vakuusvelkojen kuin tavallisten velkojen kohdalla. (HE 182/1992 vp. 90.) Koska maksuohjelman pituuteen vaikuttaa vakuusveloista säättävän 45 §:n mukaan luottoaika, voivat maksuohjelmat kuitenkin vakuusvelkojen kohdalla muodostua yhdenvertaisuusperiaatteesta huolimatta erimittaisiksi (Härmäläinen ym. 2009, 23).

Jos saneerausmenettelyn kannalta nähdään asianmukaisena täyden suorituksen maksaminen velkojille joiden saatavat ovat määrältään vähäisiä, voidaan edellä mainitusta yhdenvertaisuusperiaatteesta poiketa ja sisällyttää maksujen suorittaminen täysimääräisenä saneerausohjelmaan (saneerauslaki 46.2 §). Saneerausohjelmaehdotuksessa pienvelat voidaan siis asettaa erityisasemaan, jolloin kyseisiä velkoja ei tarvitse huomioida äänestettäessä ohjelmaehdotuksen vahvistamisesta (HE 182/1992 vp. 90). Ohjelmaehdotusta tehdessä tulisi velkojen jakamisessa ryhmiin ottaa huomioon myös jaon asianmukaisuus (Koulu ym. 2009, 806). Korkeimman oikeuden ratkaisussa katsottiin yhden velkojaryhmän saavan liian paljon vaikutusvaltaa ryhmäjaon perusteella.

KKO 2000:55

Selvittäjä oli ehdotuksessaan esittänyt velkojen jakamista ryhmiin niin, että pienvelkojat oli erotettu omaksi ryhmäkseen. Pienvelkojille oli ohjelmassa määrätty täysimääräiset suoritukset maksettavaksi. Ryhmä oli kuitenkin otettu äänestysmenettelyyn mukaan, jolloin niiden katsottiin saavan kohtuuttoman suuren vaikutusvallan suhteessa muihin velkojiin. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että vaikka saneerauslain 46.2 § sallii velkojen yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesti täysimääräisen suorituksen maksamisen pienvelkojille, ei kyseistä velkojaryhmää voida kuitenkaan ottaa 52.2

§:n mukaan osalliseksi äänestysmenettelyyn. Ryhmäjaon katsottiin näinollen olevan lainvastainen, eikä ohjelman vahvistamiselle ollut edellytyksiä.

Viimesijainen velka on sellainen velka, jolle saa kertyä suorituksia vasta kun muut velat on suoritettu (Pinomaa 2009, 156). Viimesijaisena velkana velkajärjestyksessä on pidettävä saneerauslain 46.3 §:n mukaan muulle kuin vakuusvelalle menettelyn aikana kertynyttä korkoa tai muuta luottokustannusta. Menettelyn aikana kertynyttä korkoa ovat menettelyn alkamisen ja saneerausohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertynyt korko (HE 182/1992 vp. 90). Näiden jälkeen maksettavaksi tulisivat vielä sellaiset velat, jotka konkurssissa olisi viimeisenä suoritettava. (46.3 §.) Tällaisia saatavia ovat muun muassa veronkorotus tai pääomalainasaatava (Härmäläinen ym. 2009, 49).

4 Vaihtoehtoiset vahvistamedellytykset

4.1 Äänestysmenettely

Saneerausohjelmaehdotus toimitetaan tuomioistuimelle, jonka on varattava asianosaisille tilaisuus antaa kirjallinen lausuma ehdotuksesta, tai kutsuttava heidät kuultavaksi istuntoon. Selvittäjä huolehtii kehotuksen, kutsun ja ohjelmaehdotuksen tiedoksiannosta. Tuomioistuin voi tarvittaessa pidentää määräaika, jonka sisällä ohjelmaehdotukseen esittämiseen oikeutettu voi sen esittää, määräajan päätyttyä toimitettu ohjelmaehdotus jätetään kuitenkin huomioimatta. (saneerauslaki 72 §.) Velkojan ei tarvitse erikseen ilmoittaa vaatimustaan tullakseen menettelyssä huomioon otetuksi, jos hänen selvityksestä ilmenevät saatavansa vastaavat hänen omaa käsitystään (HE 182/1992 vp. 103).

Kun asianosaiset ovat antaneet lausumansa saneerausohjelmaehdotuksesta, voidaan ehdotuksen laatijalle antaa määräaika oikaista, tarkistaa ja täydentää ehdotusta. Ennen tätä tuomioistuin tekee päätöksen epäselvien saneerausvelkojen huomioon ottamisesta ohjelmassa. (saneerauslaki 76.1 §.) Usein esityksen laatija ottaa annetut lausumat huomioon ja sisällyttää huomioidut asiat lopulliseen ehdotukseen, jonka hän toimittaa taas tuomioistuimelle (Pinomaa 2009, 165).

Kun tuomioistuin on saanut lopullisen ohjelmaehdotuksen, hän päättää velkojien jakamisesta ryhmiin ja niiden äänivallasta. Äänivaltaisten velkojien on määräpäivään mennessä annettava hyväksyvä tai hylkäävä äänestyslausuma ehdotuksesta. (saneerauslaki 76.2–3 §.) Lausuma, johon on sisällytetty ehtoja, voidaan hylätä ja jättää huomiotta ääniä laskettaessa (Pinomaa 2009, 165). Tuomioistuin toimittaa äänestyslausumat selvittäjälle, joka laatii äänestys selvityksen tuomioistuimelle ja antaa sen tiedoksi asianosaisille (HE 182/1992 vp. 105).

Jos enemmistö jokaisesta velkojaryhmästä on hyväksynyt ohjelmaehdotuksen kirjallisesti, ei äänestysmenettelyä tarvita (saneerauslaki 76.5 §). Lisäksi vaaditaan, ettei kukaan velkojista ole vedonnut ohjelmaehdotuksen käsittelyä aloitettaessa sellaiseen seikkaan, jonka perusteella ohjelma olisi jätettävä vahvistamatta (HE 152/2006 vp. 71). Saneerausohjelmaehdotus voidaan hyväksyä myös ilman äänestysmenettelyä kaikkien velkojien suostumuksella tai nopeassa saneerausohjelman vahvistamisen menettelyssä (Härmäläinen ym. 2009, 200). Ehdotus saneerausohjelmaksi voidaan vahvistaa nopeutetussa yksinkertaisessa saneerausmenettelyssä, jos kaikki tunnetut velkojat sekä velallinen ovat siihen kirjallisesti suostuneet (saneerauslaki 92.1 §). Lisäksi vaatimuksena saneerausohjelman nopeaan on, että niille velkojille jotka eivät ole hyväksyneet ehdotusta, on toimitettu tieto ohjelmasta ja varattu tilaisuus antaa siitä lausuma. Alkukäsittely ja äänestysmenettely ovat siis turhia, kun etukäteen suunnitellusta ohjelman sisällöstä vallitsee yksimielisyys. (Koulu 2007, 243–244.)

4.2 Saneerausohjelman vahvistaminen

Ehdotus saneerausohjelmaksi voidaan vahvistaa, jos sille on olemassa edellytykset joko kaikkien velkojien suostumuksella, ryhmäenemmistön suostumuksella tai ilman kaikkien ryhmäenemmistöjen suostumusta (saneerauslaki 49 §). Jos laissa asetetut edellytykset täyttyvät, tuomioistuimen on vahvistettava saneerausohjelma (HE 182/1992 vp. 92).

4.2.1 Kaikkien velkojien suostumus

Saneerausohjelma voidaan vahvistaa kaikkien velkojien suostumuksella, eli kun kaikki tunnetut velkojat siihen suostuvat. Saneerausohjelman sisältö voi tässä tapauksessa poiketa saneerlauslain asettamista säännöksistä saneerausvelkojen osalta. (saneerlauslaki 50.1 §.) Ohjelma voi esimerkiksi sisältää muitakin kuin laissa mainittuja velkajärjestelykeinoja (Härmäläinen ym. 2009, 202). Suostumusvahvistamistapauksessa tuomioistuimen ei siis tarvitse tutkia velkajärjestelyiden sisältöä, koska kaikki velkojat ovat siihen suostuneet (Pinomaa 2009, 167).

Ohjelma on kuitenkin jätettävä vahvistamatta, jos sen sisältö loukkaa velallisen, velallisyrittäjän tai osakkeenomistajan oikeutta tai oikeutettua etua. Lisäksi nämä oikeudet on turvattu myös sivullisen osalta. (saneerlauslaki 50.2 § 1 k.) Kohtuuttomana oikeuden tai edun loukkaamisena voidaan pitää esimerkiksi ohjelmaan sisällytettyä ehtoa, jonka mukaan velallisen tai osakkaan edellytettäisiin työskentelevän ilman että he saavat siitä kohtuullisen toimeentulon (Härmäläinen ym. 2009, 202). Sivullisen oikeusasemaan ei voida vaikuttaa saneerausohjelmalla ilman hänen suostumustaan, vaikkakin tiettyjen sivullisten oikeusasemaan vaikuttavien muutosten aikaansaaminen sallitaan (HE 182/1992 vp. 92).

Ohjelmaa ei voida myöskään vahvistaa, jos sen toteutumisen edellytyksille ei ole esitetty riittävää selvitystä (saneerlauslaki 50.2 § 2k). Edes kaikkien velkojien suostumuksella ei siis voida vahvistaa saneerausohjelmaa, jonka voidaan ennalta arvioida olevan epärealistinen ja toteuttamiskelvoton (HE 152/2006 vp. 63). Näyttötaakka ohjelman realistisuudesta on velallisella, jonka tulee esittää selvitys ohjelman toteuttamiskelpoisuudesta, jos joku velkojista on epäillyt sitä. Velallinen voi tässä tapauksessa todistaa epäilyn vääräksi esimerkiksi esittämällä olemassa olevien tilausten vaikutuksen liikevaihdon kehitykseen menettelynaikaiseen liikevaihtoon verrattuna. (Härmäläinen ym. 2009, 202.)

4.2.2 Ryhmäenemmistöjen suostumus

Saneerausohjelmaehdotukseen on sisällytettävä ehdotus velkojien jakamisesta ryhmiin heidän saatavansa laadun mukaan (HE 182/1992 vp. 52). Ryhmäjako on tehtävä niin, että yhtenä ryhmänä ovat vakuusvelkojat, toisena velkojat joilla on vakuutena yrityskiinnitys, kolmantena muut kuin vakuusvelkojat ja neljäntenä ne velkojat, joiden saatavat ovat niin sanottuja pienvelkoja (saneerauslaki 51.2–3 §). Pienveloille voidaan tietyin edellytyksin määrätä täysi suoritus, jolloin niitä edustavat velkojat voitaisiin jättää äänestysmenettelyn ulkopuolelle (Pinomaa 2009, 173).

Ryhmäenemmistön määräytymisestä on säädetty saneerauslain 52 §:ssä. Ryhmäenemmistö katsotaan olemassa olevaksi kahdella ehdolla. Hyväksyvän äänen antaneista tulisi määrällisesti ja saatavien kokonaissumman osalta edustaa yli puolia äänestäneistä molemmilla osa-alueilla. (52 §.) Enemmistön täyttymisessä niin summaenemmistön kuin päälukuenemmistön osalta otetaan huomioon siis vain äänestyskseen osallistuneet velkojat ja heidän saatavansa (HE 182/1992 vp. 51).

Saneerausohjelma voidaan vahvistaa, jos edellä mainittu ryhmäenemmistö kustakin velkojaryhmästä hyväksyy ehdotuksen saneerausohjelmaksi. Samalla tavoin kun kaikkien velkojien hyväksymässä saneerausohjelmassa, ohjelma voi hyväksyvän äänestyslausuman antaneiden velkojien osalta poiketa saneerauslain säännöksistä heidän vahingokseen. (saneerauslaki 51.1 §.) Koska huomioon otetaan vain äänestyskseen osallistuneet velkojat, voi ohjelma tulla hyväksytyksi vaikkapa vähäisellä saatavamäärällä, jos muut äänioikeutetut pysyvät passiivisina (Härmäläinen ym. 2009, 203). Korkeimman oikeuden ratkaisussa saneerausohjelma voitiin vahvistaa, vaikka yhden velkojaryhmän ainoa velkoja ei ollut antanut äänestyslausumaa.

KKO 2005:94

Käräjäoikeus oli vahvistanut velkojien ryhmäjaon ja varannut heille tilaisuuden äänestyslausuman antamisesta. Äänestysmenettelyssä kolmeen ryh-

mään jaetuista velkojista kahdesta ryhmästä niin määrä- kuin summaenemmistökin oli äänestänyt ohjelman vahvistamisen puolesta. Yhden ryhmän ainoa velkoja pitäytyi äänestysmenettelyssä passiivisena, eikä antanut äänestyslausumaa. Korkeimman oikeuden päätöksen mukaan ohjelmalle oli vahvistamisedellytyksen saneerauslain 51.1 §:n mukaan, vaikka kokonainen ryhmä oli jättänyt lausumatta äänestyksessä.

Vaikka saneerausohjelmalla olisi vaadittavan ryhmäenemmistön suostumus, sitä ei voida tietyissä tapauksissa vahvistaa. Kuten kaikkien velkojien suostumuksella vahvistettavassa saneerausohjelmassa, ohjelma on jätettävä vahvistamatta, jos se loukkaa velallisen tai muun sellaisen oikeutta, eikä ohjelman toteutumisesta ole esitetty riittävää selvitystä. (saneerauslaki 53.1 § 1–2 k.)

Ohjelma tulee myös jättää vahvistamatta, jos se ei täytä tiettyjä vastaan äänestäneitä velkojia koskevia vaatimuksia (HE 182/1992 vp. 52). Vahvistamatta jättäminen tulee kysymykseen, jos ohjelma ei hyväksymistä vastaan äänestäneen velkojan osalta täytä yhdenvertaisuusperiaatteen vaatimuksia, ole velkajärjestyksen keinojen mukainen tai täytä vakuusvelkojan osalta määrättyjä vaatimuksia. Lisäksi jos ohjelmaa vastaan äänestänyt velkoja pystyy osoittamaan, että hän saisi velallisen konkurssissa arvoltaan suuremman suorituksen kuin ohjelman mukaisessa saneerauksessa, voidaan ohjelma jättää vahvistamatta. Samoin tulee menetellä, jos saneerausohjelmaan sisältyy liikkeen, varallisuuden tai muun sellaisen luovutus toiminnallisena kokonaisuutena ja ohjelmaa vastaan äänestänyt pystyy luotettavasti todistamaan, että muulla tavoin saavutettava tulos olisi taloudellisesti edullisempi. (saneerauslaki 53.1 § 3–6 k.)

Saneerausohjelma voidaan vahvistaa tietyin edellytyksin, vaikka sille ei saataisi-kaan ryhmäenemmistön suostumusta yhdessä tai useammassa velkojaryhmässä (saneerauslaki 54 §). Kyseessä on niin sanottu pakkovahvistaminen, jolloin ohjelma voidaan vahvistaa, vaikka enemmistö velkojista ei puolla täysin toteuttamiskelpoista ohjelmaa (Koulu ym. 2009, 829). Tällaisessa tapauksessa ohjelma voidaan vahvistaa velallisen, selvittäjän tai ehdotuksen laatijan vaatimuksesta (saneerauslaki 54 §).

Ohjelma voidaan vahvistaa ilman kaikkien ryhmäenemmistöjen suostumusta muun muassa kun sille ei ole muualla laissa asetettua estettä eivätkä velkojat saa saataviensa määrän ylittävää etua ohjelman avulla. (saneerauslaki 54 §.) Huomiota on kiinnitetty juuri velkojien väliseen asemaan, ja että vähimmäistason ylittävät suoritukset jakautuisivat velkojille tasapuolisesti (HE 182/1992 vp. 53). Joskus käy niin, ettei enemmistö velkojista puolla täysin toteuttamiskelpoista ohjelmaa, mistä syystä laissa on varauduttu tilanteeseen sallimalla saneerausohjelman pakkovahvistamisen (Koulu 2007, 266). Edellytyksenä tällä tavoin vahvistettavaan saneerausohjelmaan on ryhmäenemmistön suostumus ainakin yhdessä velkojaryhmässä ja että tämän ryhmäenemmistön saatavista koostuu vähintään viidennes kaikkien velkojien saatavista (Härmäläinen ym. 2009, 205).

4.2.3 Yleisiä perusteita vahvistamatta jättämiselle

Sen lisäksi, mitä muualla saneerauslaissa määrätään, saneerausohjelma tulee jättää vahvistamatta tiettyjen menettelyesteiden takia. Menettelyesteen ovat yleisiä, koska ne koskevat kaikkia ohjelman vahvistamistilanteita. (Koulu 2007, 262.) Saneerausohjelma on ensinnäkin jätettävä vahvistamatta jos se ei täytä sisältö- ja toimenpideosan vähimmäisvaatimuksia (saneerauslaki 55.1 § 1 k). Suunnitelmalliseen saneerausohjelmaan sisältyy velkajärjestelyjen toteuttamiskelpoinen järjestäminen. Tämän takia ohjelman sisällön velkajärjestelyineen tulee täyttää lain edellyttämät vaatimukset, jotta se voitaisiin vahvistaa. (Pinomaa 2009, 176.)

Saneerausohjelmaa ei voida myöskään vahvistaa, jos sen käsittelyä koskevia menettelysäännöksiä ei ole noudatettu, tai ehdotusta laadittaessa tai käsiteltäessä on muuten menetelty lain vastaisesti tai sopimattomasti (saneerauslaki 55.1 § 2–3 k). Tilanne joissa ohjelma olisi jätettävä vahvistamatta on esimerkiksi sellainen, jossa käsittelyn yhteydessä on tapahtunut tiedoksiantovirhe, ja velkoja ei tästä syystä ole saanut tilaisuutta tulla kuulluksi, tai tilanne, jossa velkojaa on painostettu antamaan puoltava äänestyslausuma (Pinomaa 2009, 176). Jos menettelyvirhe ei ole vakava, voidaan ohjelma palauttaa oikaistavaksi (Koulu ym. 2009, 827).

Jos saneerausohjelmaan sisältyy lain vastainen tai kohtuuton määräys, on kyseinen määräys jätettävä vahvistamatta (saneerauslaki 55.2 §). Jos ohjelma siis sisältää lain vastaisen määräyksen, voidaan ohjelma vahvistaa ilman tätä yksittäistä määräystä. (Koulu ym. 2009, 828.) Lisäksi jos ohjelmaan on sisällytetty jokin vahvistamista ennen täytettävä ehto, suoritus tai muu sellainen, tulee tämä olla täytetty ennen kuin ohjelma voidaan vahvistaa (55.3 §).

5 Pohdinta

Yrityssaneerauksella voidaan antaa yrittäjälle uusi mahdollisuus, ja saneerauslakiin kirjatulla säännöllä voidaan väliaikaisesti vaikeuksiin ajautunut yritys saneerata toimintakykyiseksi. Elinkeinoelämän keskusliiton julkaisussa olennaiseksi asiaksi saneerauksen onnistumisessa nostetaan se, miten ajoissa saneerausmenettelyyn hakeudutaan tai kuinka nopeasti varsinaisiin saneeraustoimenpiteisiin voidaan ryhtyä. (Suominen 2018.) Yrityssaneeraukseen hakeudutaan usein vasta silloin, kun yritys on konkurssiuhan alla. Saneerauksen onnistumisen kannalta tämä on auttamattomasti liian myöhäistä, ja vaikka yritys pääsisikin saneerausmenettelyyn, on tämä tyypillisesti vain välvaihe ennen konkurssia. Yrityksen toimintakykyiseksi saneeraamisessa on siis ensinnäkin kyse siitä, onko menettelyyn hakeuduttu tarpeeksi varhaisessa vaiheessa, mutta myös siitä, minkälaisilla toimilla yritystä pyritään tervehdyttämään.

Saneerausohjelma on keskeisessä asemassa yrityssaneerauksessa. Sen sisällön tulisi olla sellainen, että velkojat voisivat hyväksyä sen ja näinollen se voitaisiin vahvistaa saneerausohjelmaksi. Ohjelman sisältö jakautuu saneerauslain mukaan selvitysosaan ja toimenpideosaan. Toimenpideosalla on merkittävä asema ohjelmassa, sillä siinä määrättyillä järjestelyillä velallisyrietyksestä pitäisi tulla taas liiketoiminnallisesti kannattava. Velkojan kannalta oleelliseksi muodostuu arvio siitä, minkälaisen osuuden saatavistaan hänen oletetaan saavan menettelyn avulla. Jos saatavat selvityksen arvion perusteella muodostuvat pienemmäksi kuin esimerkiksi yrityksen konkurssissa, ei velkojalla ole syytä hyväksyä ohjelmaa.

Toimenpideoosan tulisi määrätä niin velkajärjestelyistä kuin itse yritystoiminnassa tehtävistä järjestelyistä, kuten organisaatiomuutoksista tai henkilökuntaan liittyvistä järjestelyistä. Useammassa kohtaa työtä tehdessä kävi kuitenkin ilmi saneerausohjelman painottuminen velkajärjestelyihin, ja esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliiton, Finanssialan keskusliiton ja Työeläkevakuuttajat TELA ry:n julkaisussa (2015) on kritisoitu saneerauslain olevan enemmänkin velkasaneerauslaki kuin todellinen yrityssaneerauslaki. Velkojan näkökulmasta on toki hyvä, että ohjelmassa määrätään saatavien maksamisesta, mutta saneerauksen kohteena olevan yrityksen tulevaisuuden huomioon ottamisen kannalta olisi tärkeää, että kannattamattomasta toiminnasta saataisiin toiminnallisten järjestelyiden avulla tuloksellista. Velkajärjestelyt kun eivät sinänsä vaikuta yrityksen tosiasialliseen toimintaan.

Vaikka saneerausohjelmassa painotetaan juuri velkajärjestelyjä, tulisi toiminnan uudelleenjärjestämisessä kiinnittää aiempaa enemmän huomiota juuri aktiivisten keinojen käyttämiseen. Toiminnan uudelleenorganisoinnin ja henkilöstöjärjestelyjen seurauksiin liittyy kuitenkin myös negatiivinen puoli, vaikka ne vaikuttaisivatkin positiivisesti velallisyrittäjien toiminnan tuloksellisuuteen. Erään näkemyksen mukaan yrityksen insolvenssioikeus voidaan jakaa kahteen eri koulukuntaan. Toisen nähdään tavoittelevan vain maksukyvyttömän velallisen varallisuuden jakamista velkojille mahdollisimman tehokkaasti, ja toinen ottaa huomioon välittömien taloudellisten arvojen lisäksi myös moraalisia, sosiaalisia, poliittisia ja henkilökohtaisia arvoja. (Hupli 2012, 1089, 1094.) Esimerkiksi henkilöstöä koskevissa järjestelyissä voi nousta esille eettisiä kysymyksiä, ja saneerauksessa tulisi taloudellisten ja aineellisten asioiden lisäksi kiinnittää huomiota aineettomiin arvoihin. Yhteiskuntavastuu sisältää taloudellisen hyvinvoinnin tuottamisen lisäksi muun muassa vastuun henkilöstöstä, mikä tulisi huomioida saneerausohjelman henkilöstöä koskevissa järjestelyissä. (Ranki 2001, 24.) Saneerausohjelmassa yhteiskuntavastuu tulisi siis ottaa huomioon niin, ettei järjestelyissä keskityttäisi vain nykyhetkeen, vaan arvioitaisiin niiden vaikutusta myös laajemmin ja pidemmällä aikavälillä.

Ihanteellisessa saneerausohjelmassa järjestettäisiin velallisen taloudelliset asiat, mutta myös liiketoiminnalliset epäkohdat toimiviksi. Kuten aiemmin on mainittu, pelkästään velkajärjestelyillä yrityksen tosiasiallista toimintaa ei saada kannattavaksi. Velkajärjestelyt ovat lyhytaikainen helpotus sen hetkiseen tukalaan tilanteeseen ja jotta yrityksellä olisi mahdollisuus toimia myös tulevaisuudessa, tulisi järjestelyiden olla sellaisia että ne turvaisivat toiminnan jatkuvuuden.

Saneerausohjelmaa koskevat säännökset ovat tarkoitettu suurelta osin puitesäännöiksi, jolloin se antaa saneerausohjelman laatijalle paljon vapauksia. Se ei tietyiltä osin kuitenkaan ole tulkinnanvarainen, sen asettaessa tarkat vaatimukset esimerkiksi velkajärjestelyjen sisällölle. (HE 182/1992 vp. 42.) Toisin sanoen laki asettaa saneerausohjelmalle tietyiltä osin tiukat säännökset, mutta toisaalta sallii joidenkin sääntöjen venyttämistä. Tuomioistuimella on päätösvalta siitä, tuleeeko saneerausohjelma vahvistetuksi, mutta se ei kuitenkaan ota kantaa sen sisältöön, jos se täyttää lain asettamat edellytykset. Velkojille on äänestysmenettelyssä annettu valta päättää saneerausohjelman toteutumisedellytyksistä, ja vaikka se olisikin saneerauslaissa asetettujen määräysten vastainen, voi se silti tulla vahvistetuksi jos velkojat sen hyväksyvät. Mielestäni tämä kuvastaa saneerauslain monitulkintaisuutta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selkeyttää lakisääteisen saneerausohjelman sisältöä, ohjelman vahvistamista ja vahvistamisen edellytyksiä. Haastavaksi osoittautui järkevän ja loogisesti etenevän kokonaisuuden aikaansaaminen, missä lopulta kuitenkin onnistuin mielestäni hyvin. Jätin tarkoituksella muutamia saneerausohjelman sisältöön ja vahvistamiseen liittyviä lain kohtia pois opinnäytetyöstä, koska katsoin niiden olevan epäolennaisia kokonaisuuden kannalta. Harkintaa käyttäessä painotin sitä, että työ kuitenkin sisältäisi keskeisimmät ja olennaiset asiat niin ohjelman sisällön kuin vahvistamisenkin kannalta.

Opinnäytetyöprosessi sujui melko mutkattomasti. Aiheen valinta tuntui luontevalta, sillä olen ollut työn kautta tekemisissä saneerauksen kohteena olevien yritysten kanssa ja kiinnostus aiheeseen nousi siltä pohjalta. Suunnitteluvaihe tosin kesti melko pitkään, mutta lopullisen työn kirjoittaminen eteni suunnitellun aikataulun mukaan. Lähdekirjallisuutta aiheesta löytyi helposti, mutta teokset olivat

hyvin samankaltaisia ja tukeutuivat toisiinsa. Tästä syystä lähteiden käyttö joiltakin osa-alueilta on painottunut tiettyihin teoksiin. Ensisijaisina lähteinä toimivat laki ja lain esityöt. Ennakkotapauksia on tekstin yhteydessä käytetty harkiten niin, että niiden avulla saisi käsityksen lain soveltamisesta käytännössä. Prosessin aikana kiinnostusta herätti saneerausohjelmassa määrättävien toimenpiteiden vaikutus velkojien ja velallisen lisäksi sidosryhmiin, kuten henkilöstöön, ja että millä tavalla nämä tulisi ottaa huomioon ohjelmaa suunniteltaessa.

Yrityssaneerauksen onnistuminen on monesta tekijästä kiinni. Saneerausohjelman toimenpideosassa määrätään niistä järjestelyistä, joilla velallisen toimintaa pyritään tervehdyttämään. Olisikin mielenkiintoista tietää, millä tavalla saneerausohjelman sisältö vaikuttaa onnistuneeseen lopputulokseen. Ehdottaisinkin jatkotutkimuskohteeksi saneerausohjelman toimenpiteiden merkityksen selvittämistä yrityssaneerauksen onnistumiseen.

Lähteet

- Ahjopalo, J. 2016. Parvekkeita maailman suurimmalle risteilyalukselle tappiolla – Joptek aloittaa yt:t. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-8973419>. 19.4.2018.
- Asetus yrityksen saneerauksesta 55/1993.
- Bräysy, P. 2013. Perintä käytännössä. Helsinki: Kauppakamari.
- Elinkeinoelämän keskusliitto, Finanssialan keskusliitto & Työeläkevakuuttajat TELA ry. 2015. Yrityssaneerauslain uudistaminen on välttämätöntä. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2015-AK-32486.pdf#search=yrityssaneeraus>. 18.4.2018.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maksukyvyttömyysmenettelyistä (EU) 848/2015, annettu 20 päivänä toukokuuta 2015.
- HE 182/1992 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle yrityksen saneerausta koskeväksi lainsäädännöksi.
- HE 152/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain ja takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 23 §:n muuttamisesta.
- HE 12/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konkurssilain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.
- Hupli, T. 2012. Hypoteettinen sopimus insolvenssioikeuden perusteorioissa. Lakimies 7–8/2012. 1089–1104.
- Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum.
- Härmäläinen, I., Malinen, J., Pirinen, J., Raitala, S., Sorri, S. & Strang, L. 2009. Yrityssaneerauksen käsikirja. Helsinki: Edita.
- Itä-Suomen hovioikeus 10.11.2017 S 1711064.
- KKO 2991:78.
- KKO 2000:55.
- KKO 2003:110.
- KKO 2003:120.
- KKO 2005:94.
- Konkurssilaki 120/2004.
- Koskinen, S. 2003. Irtisanominen liikkeen luovutuksessa, yrityssaneerauksessa ja konkurssissa. Defensor legis 2003/1. 60–67.
- Koulu, R. 2007. Uudistettu yrityssaneeraus. Helsinki: WSOYpro.
- Koulu, R., Havansi, E., Korkea-aho, E., Lindfors, H. & Niemi, J. 2009. Insolvenssioikeus. 3. uud. p. Helsinki: WSOYpro.
- Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyys – yritys velkojana ja velallisenä. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Laki konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä 137/2004.
- Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 57/1993.
- Laki yrityksen saneerauksesta 47/1993.
- Laki yrityksen saneerauksesta annetun lain muuttamisesta 365/2017.
- Lehtimäki, M. 2010. Vapaaehtoinen saneeraus, velan konversio omaksi pääomaksi ja velallisyrittäjän haltuunotto. Lakimies 6/2010, 999–1024.
- Oikeusrekisterikeskus. 2018. Konkurssi-, yrityssaneeraus- ja velkajärjestelyasiat. <http://www.oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/tietopalvelu/tilastotjaavoindata/konkurssi-yrityssaneeraus-javelkajarjestelyasiat.html>. 13.3.2018.

- Pinomaa, P. 2009. Saneerauskäytäntö. Helsinki: Tietosanoma.
- Ranki, A. 2001. Saneeraus ja työyhteisön tukeminen. Helsinki: Kauppakaari. Rikoslaki 39/1889.
- Savolainen, M. 2004. Yrityssaneeraus – oikeustaloustieteellinen näkökulma menettelyvalintaan. Joensuun yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja N:o 7. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Siltala, R. 2001. Johdatus oikeusteoriaan. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.
- Suojanen, K., Lakari, T., Savolainen, M. & Sirainen, A. 2011. Yritysoikeus ja yritystoiminnan muutostilanteiden juridiikka. Helsinki: KS-Kustannus Oy.
- Suominen, S. 2018. Yrittäjän uusi mahdollisuus – paljon uudistuksia vireillä kotimaassa ja EU:ssa. Elinkeinoelämän keskusliitto. <https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/2018/02/05/yrittajan-uusi-mahdollisuus-paljon-uudistuksia-vireilla-kotimaassa-ja-eussa/>. 19.4.2018.
- Tolonen, H. 2003. Oikeuslähdeoppi. Helsinki: WSOY Lakitieto. Työsopimuslaki 55/2001.
- Uitto, T. 2009. Maksuvelvollisuuden lakkaamisesta. Helsinki: Kiinteistöalan Kustannus Oy.
- Väinämö, J. 2018. Lieksan vientiteollisuuden kärkinimi Joptek hakeutuu konkurssiin: 80 työpaikkaa uhattuna. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-10053115>. 19.4.2018.

